

Ljubljana, 14. oktober 2011

Pripombe Focusa, društva za sonaraven razvoj, na osnutek predloga Nacionalnega energetskega programa Republike Slovenije do leta 2030: "aktivno ravnanje z energijo"

V okviru javne razprave o Nacionalnem energetskega programu (NEP) podajamo pripombe na osnutek NEP. Pripombe so strukturirane tako, da v začetku predstavimo osrednje točke, nato zunanji okvir energetske politike, ki bi ga moral NEP upoštevati, in notranje konflikte energetske politike, ki bi jih bilo potrebno prednostno razrešiti, kar bi bila zadovoljiva podlaga za prihodnjo energetske politiko. Za tem so podane pripombe na cilje NEP in pa podrobneje po predstavljenih podprogramih NEP. Sledijo splošne metodološke pripombe in komentarji k primerjavi med scenariji, ki so opredeljeni v NEP.

Osnovni ukrep mora biti zmanjšanje rabe energije, temu sledijo obnovljivi viri energije

Poudarjamo, da morajo biti ukrepi energetske politike zastavljeni po določenih prioritetah. Te prioritete naj ne bodo vedno več in novi obrati proizvodnje energije. Primarni ukrep mora biti prednostno zmanjševanje rabe (in proizvodnje) energije, saj trenutno trošimo nerazumne količine energije, ker smo se je navadili kot neskončne dobrine. To je za seboj potegnilo mnoge negativne posledice tako za okolje kot za zdravje ljudi, ki jih nujno moramo pričeti reševati. Najenostavnejši in najcenejši ukrep je ravno racionalizacija in zmanjševanje rabe energije. Napore pri proizvodnji energije, ki jo bomo kljub zmanjšani rabi vseeno potrebovali, pa moramo usmeriti v obnovljive vire. Le tako bomo energetiko usmerili v prihodnost in poskrbeli za njeno trajnost. Dokument NEP sicer načelno poudarja ravno URE in OVE, vendar se na izvedbeni plati vseeno preveč osredotoča na klasične vire energije, za katere ne bi smelo biti potrebe niti mesta v k nizkoogljični družbi zavezani energetske politiki.

Pomanjkanje mejnikov z zastavljenimi cilji za leto 2030 in perspektive do leta 2050

Dokument NEP predvideva doseganje minimalnih ciljev s področja učinkovite rabe energije, obnovljivih virov in zmanjšanja izpustov TGP do leta 2020. Problematika zgolj minimalnega doseganja trenutno zastavljenih ciljev se bo pokazala že v trenutku, ko bomo te cilje pričeli nadomeščati z bolj ambicioznimi. V tej smeri gredo predvsem cilji zmanjševanja emisij TGP – iz 20 % zmanjšanja na 30 % do leta 2020, ter neobvezujočega cilja 20 % zmanjšanja rabe energije do leta 2020, ki naj bi postal obvezujoč. Nobenega od teh prenovljenih ciljev Slovenija ne more doseči na podlagi predstavljenega dokumenta NEP. Za leto 2030 zaenkrat še ni postavljenih obvezujočih ciljev, tudi dokument NEP jih ne predvideva. Vendar se ne gre slepiti, da ciljev do leta 2030, vsaj na ravni EU, ne bo. Poglavitna kritika dokumenta je, da se je usmeril zgolj v doseganje minimalnih ciljev do 2020, za kasnejše obdobje pa ni predvidenih nobenih večjih zmanjšanj tako proizvodnje in porabe energije, kot emisij TGP, ter povečanja deleža OVE. T.i. Kažipot v nizkoogljično gospodarstvo 2050 predvideva do leta 2050 zmanjšanje emisij TGP za sektor energetike v rangu med 93 % in 99%. Ta Evropski dokument bo predstavljal temelj za postavljanje obvezujočih ciljev tako za leto 2030, kot za leto 2050. Predstavljeni osnutek NEP krasi popolno pomanjkanje perspektive do leta 2050, do takrat pa bo se moral Slovenski energetske sistem korenito spremeniti. Lažje in ceneje bi ga bilo pričeti spreminjati že sedaj, kot pa v kasnejših fazah, ko bodo spremembe morale biti res korenite in za nekatere tudi boleče. Obenem poudarjamo, da takšnemu razvoju v prid zmanjšanja emisij TGP ne bi smeli slediti zgolj zaradi pritiska EU, temveč zaradi nas samih, našega okolja in planeta.

Noben scenarij se ne sklada z našo vizijo energetske politike in če se znotraj te omejene izbire moramo opredeliti, kot najmanj slabega izberemo dodatni plinski scenarij

Čeprav smo že od leta 2009 pozivali k pripravi okoljsko sprejemljivejšega energetskega scenarija, ugotavljamo, da takšen scenarij ni bil izdelan za NEP. Zato je ponujena izbira 5 scenarijev v neskladju s tistim, za kar verjamemo, da bi morala biti trajnostna vizija energetskega sektorja Slovenije (100 % raba OVE do 2050 ob bistveno zmanjšani skupni rabi energije). V omejeni izbiri med petimi predstavljenimi scenariji nam najhitrejši in najlažji način za prehod v nizkoogljično družbo omogoča dodatni plinski scenarij, seveda ob predpostavki, da s plinom ne proizvajamo elektrike za izvoz, temveč le za domačo rabo. Scenariji, ki vključujejo TEŠ 6, so neprimerni, saj predvidevajo obratovanje omenjenega objekta do leta 2054, ko bomo

po scenariju Kažipota 2050 že morali zmanjšati emisije TGP iz energetike za več kot 90 %. To s tako dolgo delujočim objektom TEŠ 6 ne bo mogoče. Prav tako sta neprimerna oba scenarija, ki predvidevata izgradnjo NEK 2, ki bi probleme in tveganja povezana z radioaktivnim sevanjem v primeru nesreče in ravnanja z radioaktivnimi odpadki, podaljšal proti koncu stoletja. Plin kot prehodni energent predstavlja sprejemljivo izbiro, saj omogoča hitro prilagajanje proizvodnje električne energije, glede na trenutno proizvodnjo iz obnovljivih virov, s čimer bi lahko izkoristili njihov polni potencial.

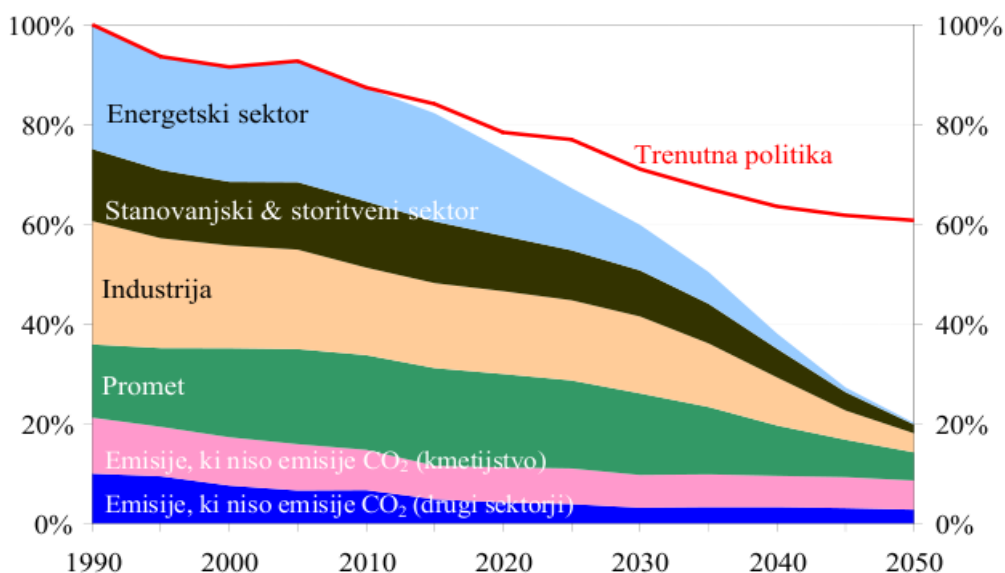
Zunanji okvir energetske politike

Kot smo opozorili že v komentarjih na Dolgoročne energetske bilance, so nekatera izhodišča, na katerih temelji okvir za NEP, neprimerna. Ker se podobna izhodišča pojavljajo v poglavju NEP o okviru za izvedbo programa, nekatere svoje pripombe ponavljamo še enkrat, ter dodajmo nove.

Okvirju je nujno potrebno dodati evropski Načrt za prehod na konkurenčno gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika do leta 2050¹ oz. Kažipot za prehod v nizkoogljično gospodarstvo do leta 2050

Opis okvirja za izvedbo NEP pravilno izpostavlja, da je potrebno omejiti globalno segrevanje pod 2°C, kar pomeni, da morajo do leta 2050 glede na leto 1990 razvite države svoje izpuste TGP zmanjšati za 80 do 95 % (str. 6). Kar manjka, je omemba evropskega Načrta za prehod na konkurenčno gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika do leta 2050. Ta dokument namreč predvideva 54 – 68 % zmanjšanje izpustov iz energetike do leta 2030, kar za Slovenijo pomeni zmanjšanje izpustov v rangu od 3 do 4 milijone ton CO₂, ter 93 – 99 % zmanjšanje do leta 2050. Načrt prav tako ni prisoten v naboru usmeritev (str. 19-20), pa bi moral biti, ker vsebuje za energetiko pomembne usmeritve. Predlagamo, da se dokument vključi v okvir za NEP in prenovi cilje, ki jih je potrebno zasledovati, saj cilji v NEP ne dosegajo ravni zmanjšanja emisij TGP do leta 2030, kot je to predvideno v Načrtu. V nasprotnem primeru bo potrebno že čez nekaj let ponovno spisati celoten dokument, da bo sledil obvezujočim ciljem, ki bodo že kmalu sprejeti. Problem bo nastal, ker s predvidenimi velikimi investicijami (predvsem TEŠ 6), zapisanimi v tem dokumentu, ne bo možno zagotoviti uresničevanja ciljev. Bolje bi bilo že sedaj misliti na strožje cilje, da se ne bomo kasneje srečevali z brezizhodnimi situacijami, ker se je NEP sprejemal preveč ozkogledno in kratkoročno. Nujno bi bilo že sedaj upoštevati strožje cilje in jim prilagoditi investicije, predvsem zaradi tveganja, da bi prišlo do nasedlih naložb, saj imajo te, ki se bodo gradile sedaj, življenjsko dobo daljšo kot do leta 2050.

Slika 1: Razvoj emisij toplogrednih plinov v EU v smeri 80-odstotnega domačega zmanjšanja (100 % = 1990)

Vir: Načrt za prehod na konkurenčno gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika do leta 2050, str. 5

NEP možnosti zaostrite cilja za zmanjšanje emisij TGP za 30 % do leta 2020 na ravni EU ne predvideva

V Okoljskem poročilu NEP (str. 261) je zapisano, 'da se v slovenskem energetskem ETS sektorju v scenarijih NEP načrtovana emisija toplogrednih plinov zmanjšuje v obdobju 2013-2020 počasneje kot skupna količina pravic Skupnosti', kjer je nato dodano, da s predvidenimi scenariji ne izpolnjuje zavezujočih ciljev za ETS

¹ Evropska komisija, 2011: Načrt za prehod na konkurenčno gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika do leta 2050. Dostopno na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0112:FIN:SL:PDF>

sektor do leta 2020. Znotraj Evropske unije pa poteka že razprava o zaostitvi cilja za zmanjšanje emisij TGP iz -20 % na -30 % do leta 2020. Te opcije sploh ni vključene v osnutek NEP, bo pa v primeru sprejetja imela velike posledice za energetske sektor, ki bo primoran zmanjšati svoje izpuste TGP. Že zaradi vključitve te možnosti, ki vključuje perspektivo do leta 2020 in pa Kažipota 2050, ki je za NEP relevanten predvsem v etapnem cilju za leto 2030, je potrebno predstavljeni osnutek NEP nadgraditi.

Potreba po prestrukturiranju gospodarstva

Del našega gospodarstva še vedno temelji na energetsko zelo intenzivni težki industriji, predvsem v predelavi različnih kovin, pri kateri se porabi več kot 10 % vse proizvedene električne energije v Sloveniji. Enormne količine energije se porabljajo za proizvodnjo, čeprav nimamo niti zadosti domačih virov energije (sploh takšnih, ki bi bili okoljsko sprejemljivi), kot tudi ne surovin za proizvodnjo. Pomeni, da moramo te surovine uvažati, za kar se tudi porablja energija, dragoceno energijo za proizvodnjo oz. predelavo pa zagotavljati s prekomernim onesnaženjem na račun okolja in zdravja ljudi. Potrebno bi bilo pričeti razmišljati o delnem prestrukturiranju gospodarstva ter se usmerjati v panoge in storitve, kjer imamo zagotovljene lastne vire. Tu se prvenstveno misli na kvalitetno domače znanje, ki bi ga morali usmerjati in spodbujati k inovativnim rešitvam z visoko dodano vrednostjo in pa predelava lesa, ki ga trenutno po nizkih cenah kot surovino izvažamo v sosednje države.

Notranji konflikti energetske politike

Predlagani NEP jasno izraža notranje konflikte energetske politike, ki jih v Sloveniji ne uspemo razrešiti že skoraj kakšno desetletje. Žalostno je, da ob pregledu pripomb na trenutno veljavni ReNEP iz leta 2004 ugotavljamo, da se ni spremenilo skoraj nič; skrb zbujajoče je, da se nam čas za ukrepanje izteka: z vsakim dnevom odlašanja izgubljam konkurenčne prednosti, denar, delovna mesta, zdravje, naravne vire in varno življenjsko okolje. Čas je za razrešitev konfliktov in dilem.

Odpraviti je potrebno nesmisle in neskladja v SWOT analizi

Ob SWOT analizi (str. 17-8) osnutek NEP ugotavlja, da so ključne priložnosti tako na področju URE, OVE in razvoju zelenih energetskih tehnologij, kot tudi v nadaljnji proizvodnji električne energije v klasičnih proizvodnih enotah s ciljem trženja v širši regiji. S to ugotovitvijo se ne moremo strinjati iz petih razlogov. Prvi razlog je, da se je proizvodnja električne energije v klasičnih enotah izkazala za zgrešeno, saj je pripeljala tako do opustošenja naravnih virov, kot tudi do monopolizacije energetskega sektorja. Drugi razlog je ta, da je naš primarni interes zagotoviti zadovoljevanje lastnih potreb po energiji, ne pa trženje le-te v širši regiji, in ker energetska stroka pogosto namiguje na to, da mi še za svoje potrebe ne moremo poskrbeti, se nam zdi nesmiselno graditi na strategiji izvoza. Tretji razlog je ta, da se v strategijo izvoza električne energije usmerjajo skoraj vse države v širši regiji, kar pomeni, da je lahko v takšni situaciji Slovenija le zelo obrobni akter in je bolje svoje napore osredotočiti na kaj takega, česar drugi iz regije ne ponujajo. Četrti razlog je ta, da gre pri izvozu električne energije za nekakšen izvoz 'surovine', ne pa končnega izdelka (podobno je izvozu slovenskega lesa in uvozu lesenih izdelkov z visoko dodano vrednostjo), kar samo povečuje energetske intenzivnosti našega gospodarstva, ne prinaša pa visoke dodane vrednosti. Zadnji razlog je, da je proizvodnja električne energije za izvoz dejavnost, ki je v nasprotju z razvojnimi prioriteta (znanje, vključenost, okolje...).

Ocenjujemo, da je edina resnična priložnost Slovenije ta, da se z vsemi napori osredotoči na novo energetske paradigmo. Za vodenje dveh hkratnih bitk Slovenija nima sposobnosti, zato ocenjujemo, da nam lahko dolgoročno korist prinese usmerjanje v novo energetske paradigmo. Obenem gre za diametralno nasprotujoča si cilja, ki zahtevata drugačne rezultate; zasledovati ustaljeno, klasično pot s približno takšno strukturo proizvodnje električne energije kot jo imamo danes, po drugi strani pa usmerjanje v OVE in URE, skupaj s tem pa zasledovanje okoljskih ciljev. Oboje hkrati ne gre in potrebno se bo odločiti kateri cilj bomo zasledovali. Ali bomo ostali zadaj s takšno strukturo proizvodnje električne energije kot jo imamo sedaj, in bomo radikalne in boleče spremembe morali narediti čez 10 let, ali pa se bomo že sedaj usmerili k OVE in URE, kar bo prehod v nizkoogljeno družbo, ki jo vsi predstavljajo kot cilj, omililo in pospešilo.

Slabosti To, da imamo zelo velike posamične objekte glede na velikost celotnega elektroenergetskega sistema, je izpostavljeno v analizi kot slabost, vendar pa se v konkretnih ukrepih in projektih za NEP očitno obravnava kot priložnost, saj program predlaga vsaj še nekaj takšnih objektov (TEŠ 6, NEK 2, PPE 400 MW). Potrebno je uskladiti in bodisi prilagoditi konkretne projekte ugotovitvi, da rabimo manjše enote, bodisi velikost objektov postaviti kot priložnost. Vsekakor se s slednjo opcijo ne bi strinjali, saj je strokovno nepravilna. Zato predlagamo, da se v konkretnih korakih močneje izpostavi majhne objekte, kjer imajo pomembno vlogo OVE. Dejstvo, da se v večje objekte vlaga predvsem zaradi ekonomike, ker so manjši nekoliko dražji, ne bi smelo igrati ključne vloge pri odločanju o velikosti, saj bo zaradi tega potrebno prilagoditi celoten elektro-energetski sistem tem velikim objektom (z zagotavljanjem zadostnih rezerv,

zadovoljivim prenosnim omrežjem, prednostnim dispečiranjem), kar je za majhni slovenski sistem dokaj veliko breme.

Priložnosti Med priložnostmi je izpostavljena tudi 'Proizvodnja električne energije tudi kot izvozna gospodarska dejavnost'. Glede na pripombo zgoraj predlagamo, da se izvoz električne energije opredeli kot grožnjo oz. nevarnost, saj ne predstavlja priložnosti za Slovenijo, obenem pa lahko zaradi ozkih interesov lobijev predstavlja grožnjo tisti razvojni varianti, ki v resnici ima priložnost: URE in OVE. Usmeritev, kjer bi v Sloveniji proizvajali poceni električno energijo (bodisi iz fosilnih goriv, bodisi iz jedrske elektrarne) in jo nato prodajali v tujino, je zgrešena. Seveda so sistemi dinamični in trgovanje med njimi poteka vsakodnevno, vendar naš razvoj temeljiti na prodaji električne energije, kjer morebitne dobičke pobere podjetje, vsi državljani pa nase prevzamejo obilico tveganja (v primeri jedrske energije) oz. v zameno dobijo uničevanje okolja in lastnega zdravja (kurjenje fosilnih goriv), se zdi skregana z logiko ene od zelenih usmeritev energetskega sektorja, predstavljene v tem dokumentu – in to je nova energetska paradigma, temelječa na spoštovanju omejitev okolja. Onesnaževati oz. ogrožati naše okolje zaradi zadovoljevanja potreb drugih ne sodi v ta kontekst.

Nevarnosti Med nevarnostmi sta opredeljena 'Zaostanek za mednarodnimi razvojnimi trendi z nepopravljivimi posledicami za gospodarstvo' in 'Dolgoročni razvojni zaostanki in slabša konkurenčnost s tradicionalno zastavljenim razvojem energetike', vendar pa je očitno to v konkretnih korakih sprejeto kot prednost, saj dva ključna projekta iz NEP (TEŠ 6 in NEK2) vplivata ravno na povečanje zaostanka za mednarodnimi razvojnimi trendi. Med nevarnostmi je opredeljena 'Odsotnost trajnostne prometne politike', vendar pa se dokument v kasnejših korakih ne potruji, da bi to nevarnost odpravil.

Na splošno bi predlagali, da se odpravi visoka nekonsistentnost med samimi prednostmi, slabostmi, priložnostmi in nevarnostmi (npr. če je nevarnost 'Dolgoročni razvojni zaostanki in slabša konkurenčnost s tradicionalno zastavljenim razvojem energetike', potem 'Proizvodnja električne energije tudi kot izvozna gospodarska dejavnost' ne more biti priložnost). Razvidno je, da se nekateri pisci dokumenta zavedajo problematike sektorja, še bolj pa je iz teksta razvidno, da so morali upoštevati določene usmeritve, ki niso v skladu s potrebami, razvojnimi priložnostmi ter nujnostmi, ki bi jih morala zasledovati v prihodnost usmerjena energetska politika. To pomeni, da so v dokumentu ključna razhajanja že v osnovi in da je na takšni podlagi težko ustvariti kakršnokoli konsistentno in jasno politiko za naprej. Naslednji korak je, da se odpravi visoka nekonsistentnost med rezultati SWOT analize ter opredeljenimi ukrepi in koraki v NEP (npr. če je nevarnost 'Dolgoročni razvojni zaostanki in slabša konkurenčnost s tradicionalno zastavljenim razvojem energetike', je potrebno NEP usmeriti predvsem na OVE in URE, ne pa na tradicionalne projekte, kot sta TEŠ 6 in NEK 2).

Zagotoviti je treba, da se pomanjkljivosti ReNEP ne bodo ponovile

Pozdravljamo ugotovitve o pomanjkljivostih dokumenta ReNEP (str. 11) in zato pozivamo, da se s pričujočim NEP te pomanjkljivosti odpravijo, še posebej pri zagotavljanju resursov za URE in OVE (tako finančnih, kot tudi človeških). Ključni problem se pojavi pri realizaciji, saj je lepo imeti spisek oz. nabor zelenih investicij, vendar pa je obenem treba premisliti, kaj od tega je uresničljivo, pod kakšnimi pogoji in čemu dati prednost. Težava se nadaljuje tudi v pričujočem NEP, ki predvideva velik nabor investicij. Zato je nujno potrebno zagotoviti mehanizme, ki bodo zagotavljali uresničevanje zastavljenega programa. Največ težav ponovno vidimo ravno pri investicijah v URE in OVE, predvsem zaradi dejstva, da gre tukaj za manjše in razpršene investicije z velikim številom investitorjev in deležnikov (medtem ko gre pri velikih naložbah za izgradnjo velikih objektov za večje investicije z izrazitimi interesi maloštevilnih vključenih akterjev), zaradi česar bo temu področju potrebno nameniti posebno pozornost.

NEP mora narediti izbiro, ne pa vseobsegajoč seznam želja

Ključna težava, s katero se sooča predlagani NEP je, da ne uspe razrešiti pomembne strateške dileme: ali nadaljevati po stari poti z izrabo premoga in jedrske energije, ali se usmeriti na novo pot z varčno rabo energije in prehodom na obnovljive vire energije. Namesto, da bi razrešil to pomembno dilemo, se dokument sploh ne sooči z njo, temveč preprosto vse možnosti razvoja sektorja zloži v dolg seznam, ki ni ne strateški, ne gospodaren, ne odgovoren do okolja, ne socialno povezujoč in tudi ne realističen.

Predlagani NEP tako sploh ne more predstavljati dokumenta s strateško osnovo prihodnje energetske politike. Zato se vračamo k predlogu, ki smo ga NVO na MG že posredovale: najprej naj se izpelje razprava o različnih scenarijih razvoja energetskega sektorja, nato naj se izvrši izbira scenarija, nazadnje pa naj se razdelajo podrobnejši ukrepi za izvedbo izbranega scenarija. Minimalna zahteva je, da se seznam vseh možnih projektov odstrani iz NEP, v njem pa naj ostanejo zgolj realistični projekti, ki so nujni za izvedbo prednostnega scenarija. V tem primeru je potrebno s seznama črtati TEŠ 6 in NEK 2.

URE in OVE morajo biti nadomestilo za premog in uran, ne pa dodatek

Absurdna situacija, da so razvojne možnosti z več ukrepi za URE in OVE obenem tudi slabše za okolje (kot ugotavlja Okoljsko poročilo), predstavlja pomemben nerazrešen konflikt NEP. Nujno in edino sprejemljivo je, da se skozi ukrepe za URE in OVE nadomešča tradicionalne vire, kot sta premog in uran, ne pa da so ti ukrepi dodatek oz. pribitek k nespremenjeni rabi tradicionalnih virov energije.

Potrebno je oceniti zanesljivost dobave urana

Okvir na področju zanesljivosti dobav (str. 6) mora zaobjeti tudi zanesljivost dobave urana, saj je slednji uvožen vir, ne glede na metodološko opredelitev, da naj bi šlo za domači vir. Uran je potrebno vključiti v izračune in ocene zanesljivosti oskrbe in ocene nihanja cen.

Dvomljiva napoved podvajanja rabe električne energije

Okvir je postavljen na dejstvo, da je zmanjšanju rabe botrovala kriza ter da se bo raba eventualno povečala (str. 8). Nadaljnji ukrepi NEP kažejo, da se v prihodnosti proizvodnja električne energije ne načrtuje samo zgolj na nivo rabe pred krizo, temveč na raven, kot da bomo rabo skoraj podvojili. Zavedamo se problema, da električna energija predstavlja univerzalni substitut, ki lahko nadomesti ostale vrste in vire energije (predvsem nadomeščanje motorjev z notranjim izgorevanjem v sektorju prometa), obenem pa se pojavlja vedno več naprav, ki za svoje delovanje potrebujejo električno energijo. Zato so nujni ukrepi za učinkovito rabo električne energije v vseh napravah in zmanjševanje rabe, kjer se le da. Predvideno povečanje proizvodnih zmogljivosti po našem prepričanju, ob ustreznih ukrepih, ni utemeljeno in je namenjeno prodaji poceni električne energije v tujino.

Tranzitni prenos električne energije ne more biti zaželena dejavnost

Kot okvir NEP je postavljena tudi priložnost, da slovensko prenosno omrežje lahko postane eno od vozlišč trgovanja z električno energijo (str. 10). Ker prenosno omrežje stane davkoplačevalski denar, koristi od njega pa imajo predvsem podjetja, ki prodajajo električno energijo, ocenjujemo, da to ni primerna priložnost. Drugi del problema je v tem, da pri prenosu nastajajo velike izgube in če želimo v resnici ukrepati v smeri URE, je potrebno prenos minimizirati, ne pa iskati dobiček v njem.

Projekt TEŠ 6 se mora ustaviti, dokler se ne odločimo o prihodnosti energetike

Projekt TEŠ 6 je v predlagani NEP vključen kot gotovo dejstvo, kar ni sprejemljivo. Še manj je sprejemljivo to, da pisci dokumenta priznavajo, da projekt ni dober² in da se dejavnosti na projektu nadaljujejo, medtem ko javna razprava o njem še poteka. Očitno je, da gre pri tem za farso, ki ne bi smela biti sprejemljiv del procesa oblikovanja prihodnje energetske politike. Zato zahtevamo, da se vse dejavnosti na projektu zamrznejo do takrat, ko bo sprejet novi NEP.

Strategija trajnostne rabe in lokalne oskrbe z energijo v konfliktu s strategijo oskrbe z električno energijo iz velikih obratov

Izpostavljeno je, da je trajnostna raba in lokalna oskrba z energijo (str. 24) razvojno najpomembnejši segment energetike, vendar pa ostaja nejasno, kako se to sklada z velikimi centraliziranimi obrati v strategiji proizvodnje električne energije (str. 26), namenom prodaje elektrike v tujino in strategijo oskrbe z gorivi (str. 27-8). Predlagamo, da se ta nekonsistentnost odpravi in sicer na ta način, da se strategija trajnostne rabe in lokalne oskrbe z energijo postavi v središče, iz strategije za proizvodnjo električne energije in oskrbo z gorivi se odstranita projekta nadaljnje izrabe premoga (TEŠ 6) in jedrske energije (NEK2), kot prehodni energent pa se okrepi raba plina.

Prometna politika mora biti tesneje povezana z NEP

Prometna politika pokriva več kot četrtno skupne rabe energije, ni pa, razen nekaj ukrepov, del energetske politike. Razen tega, da ni del NEP, med prometno in energetsko politiko ni vzpostavljene tudi nobene druge povezave. Z ugotovitvijo, da mora biti posebne pozornosti deležna raba energije v prometu (str. 8), se močno strinjamo, vendar pa osnutek NEP ne odgovori primerno na ta izziv. Prometni ukrepi morajo biti popolnoma integrirani v NEP. Menimo, da je nesprejemljivo, da se sprejme NEP, ki ni povezan s prometno politiko in zato ponavljamo poziv, ki velja že od posvetovanja o Zeleni knjigi o NEP naprej: prometna politika mora biti integrirana v energetsko politiko.

2 Nacionalni energetski program Slovenije za obdobje 2010 do 2030: "aktivno ravnanje z energijo" – osnutek – Povzetek, marec 2011, str. 15: "V kolikor investicija v blok 6 še ne bi bila sredi izvedbe, bi pri predlogu scenarija NEP pretehtale okoljske in razvojne koristi nad strateško zanesljivostjo z izkoriščanjem domačega fosilnega vira – verjetno bi bil predlog izbire dodatni plinski scenarij. Lignit bi v TEŠ kot energent v tem primeru izkoriščali še do leta 2030, nato pa rudnik lignita zaprli."

Cilji NEP

Potrebuje ambicioznejše operativne cilje NEP

Glede ciljev (str. 22) ocenjujemo, da niso dovolj ambiciozni in zato predlagamo naslednje operativne cilje NEP do leta 2030 glede na leto 2008:

- vsaj 30 % izboljšanje učinkovitosti rabe energije do leta 2030;
- vsaj 34 % delež OVE v rabi bruto končne energije do leta 2030, glede na cilje na področju obnovljivih virov energije (str. 24), kjer je zapisano, da je ciljni delež OVE v rabi bruto končne energije za toploto 37 % do leta 2030 in za električno energijo 53 % do leta 2030; ob tem največji problem predstavlja promet, ki ni obravnavan na celovit način (glede na študijo, ki jo je izdelal Fraunhofer Institut, je cilj 34 % realistično dosegljiv);
- 25 % zmanjšanje emisij toplogrednih plinov (TGP) iz zgorevanja goriv do leta 2020 in 40 % zmanjšanje do leta 2030, od tega v sektorju energetike za najmanj 54 % do leta 2030, kar je v skladu s skupnimi etapnimi cilji Kažipota 2050;
- hitrejšje zmanjševanje energetske intenzivnosti za več kot 30 % do leta 2020 in za več kot 50 % do leta 2030, zaradi zmanjševanja zaostanka za povprečjem EU;
- zagotoviti 100 % delež skoraj ničelno energijskih stavb med novimi in obnovljenimi stavbami do leta 2018 in v javnem sektorju do leta 2015; ker bo ta cilj imel blagodejne posledice na uresničevanje vseh ostalih ciljev, obenem je uresničljiv in nujno potreben za doseganje ciljev na področju URE;
- preoblikovanje cilja za zmanjšanje uvozne odvisnosti tako, da se kot uvoženi vir vključi tudi uran, kar dejansko tudi je, ne glede na EUROSTAT/OECD metodologijo.

Potrebni so ambiciozni cilji zmanjševanja rabe energije

NEP zastavlja cilje dolgoročnega zmanjševanja rabe končne energije brez prometa (str. 24) – zmanjšanje rabe končne energije za 7 % od leta 2008 do leta 2030, kar je izredno nizka številka. Cilj 20 % zmanjšanja rabe (primarne) energije na ravni EU v tem trenutku še ni zavezujoč, zaradi česar smo še daleč od tega cilja. Vendar se v celotni EU krepijo glasovi, ki zahtevajo, da ta cilj postane obvezen, zaradi česar bodo potrebne hitre spremembe. Ravno ukrepom zmanjševanja rabe energije je potrebno dati največji poudarek v celotnem dokumentu, prav tako pa vključiti sektor prometa in tudi tam zagotoviti zadostno zmanjšanje rabe energije. Potrebni bodo tudi dodatni ukrepi pri obvladovanju rasti rabe električne energije, kjer NEP predvideva rast končne rabe električne energije za 7 % od leta 2008 do leta 2030, vendar bi vsi naporji morali biti usmerjeni k zmanjševanju rabe in ne povečevanju.

Podprogrami NEP

Trajnostna raba energije in lokalna oskrba z energijo

Učinkovita raba energije

Energetska razprava v Sloveniji se začne in konča z razpravo o objektih za zagotavljanje oskrbe z energijo. Skrajni čas je, da zamenjamo vrstni red prioritete: na prvo mesto je nujno treba postaviti varčno in učinkovito rabo energije. NEP mora biti na področju varčne in učinkovite rabe energije bistveno bolj ambiciozen.

Potrebno je zagotoviti izvajanje ukrepov URE

Ključno vprašanje, ki izhaja že iz ReNEP 2004 je, kako zagotoviti, da bodo končni porabniki sploh zmožni izvesti potrebne ukrepe zmanjšanja in učinkovite rabe energije, od enostavnih ukrepov do recimo prenove obstoječega stavbnega fonda. Za to je prvenstveno potrebno zagotoviti ključne informacije za odločitev, finance za izvedbo oz. pokrivanje posojil in pa izdelati praktične vidike izvedbe. Za učinkovito izvajanje bo potrebno zagotavljanje finančnih virov, spodbud, subvencij in davčnih olajšav za investicije v URE ter odpravljanje ovir za večji tržni prodor ukrepov URE (kar predpostavlja tudi razvoj novih storitev).

URE kot prednostno področje razvoja Slovenije

Vsi cilji na področju URE morajo izhajati iz cilja (str. 34) *'dosledno uveljavljanje URE kot prednostnega področja razvoja Slovenije ter spodbujanje gospodarske rasti in razvoja delovnih mest na področju energetske učinkovitosti'*. Če bi temu cilju resnično dajali prednost, potem bi morali spremeniti ostale cilje, ki so za področje URE zapisani v NEP. Potrebno je izboljšati energetske učinkovitost za več kot 30 % do leta 2030 in zmanjšati rabo končne energije, skupaj s prometom, za več kot 7 % do leta 2020 glede na leto 2008, zmanjševanje pa je potrebno tudi v obdobju od leta 2020 do leta 2030, ne pa zgolj ničelna rast. Šele tedaj bomo lahko govorili o ambicioznih ciljih, ki pa so uresničljivi. Prav tako prednostno izvajanje ukrepov URE pomeni, da bi morali cilj za rast rabe električne energije spremeniti v smeri zmanjševanja rabe oz. ničelne

rasti, ne pa rasti rabe.

Cilji za učinkovito rabo energije naj bodo vezani na primarno rabo energije

NEP naj opredeli in predvidi ukrepe za doseg cilja 20 % zmanjšanja primarne rabe energije do leta 2020, kar je že sprejeti cilj na ravni EU, zaenkrat še neobvezujoči. Povečati je potrebno energetske učinkovitosti proizvodnje, ponudbe in porabe energije. To pomeni, da je potrebno cilj za učinkovito rabo energije vezati na primarno rabo energije, kar bo zagotovilo zmanjšanje rabe energije v celotnem gospodarstvu. Ta splošen cilj je lahko razdelan na pod-cilje. Najenostavnejša rešitev za postavitev cilja je določitev absolutnega znižanja rabe energije na fiksno izhodišče (predlagamo, da je to izhodišče leto 2005, leto na katerega je vezan tudi evropski cilj).

Čim hitrejši prehod na skoraj ničelno energijske stavbe

Leto 2020 se zdi za prehod na gradnjo skoraj ničelno energijskih stavb preveč oddaljeno, zaradi česar ne bi izkoristili potenciala, ki se ponuja že vsaj 2 leti prej, saj so materiali in tehnologija že sedaj na zadovoljivi ravni za takšno gradnjo. Javni sektor s svojim stavbenim fondom mora dati zgled privatnemu, zato morajo zanj standardi skoraj ničelno energijskih stavb pričeti veljati vsaj 3 leta prej. Predvsem zaradi razloga, da bodo v teh treh letih že vidni učinki in dobre prakse tega ukrepa. Nujno je tudi določiti zadovoljive standarde in uskladiti potrebno metodologijo za gradnjo in obnovo skoraj ničelno energijskih stavb.

Večja vloga javnega sektorja in obvezno spremljanje porabe energije v stavbah

Ključnega pomena je močnejši poudarek na energetske učinkovitosti v javnem sektorju, ki naj zajema javno naročanje, obnavljanje javnih zgradb ter spodbujanje energetske učinkovitosti v mestih in občinah. Javni sektor lahko ustvari nove trge za energetske učinkovite tehnologije, storitve in poslovne modele. Prav tako je potrebno urediti obvezno spremljanje porabe v stavbah, začeti s javnim sektorjem, predvsem zato, ker že takšen enostaven ukrep prispeva k varčevanju z energijo. Če se ga nadgradi še z koristnimi nasveti pa so učinki še večji.

Uspešno izvajanje ukrepov URE pomeni manjšo potrebo po proizvodnih obratih električne energije

Vlaganje in uspešno izvajanje ukrepov URE je še posebej smiselno, saj manj porabljene električne energije pomeni tudi manjšo potrebo po novih obratih za proizvodnjo električne energije. To pomeni tudi manjšo potrebo po rezervnih zmogljivostih, saj morajo proizvodni obrati električne energije imeti zagotovljeno sistemsko rezervo, ki tudi stane. Na ta način bi lahko dvojno privarčevali.

Potrebni finančni ukrepi, ki bi okrepili izvajanje na področju URE

Intenzivno izvajanje ukrepov na področju URE zahteva tudi določene finančne vire ter spremembe davčne politike, ki se mora usmeriti k spodbujanju varčevanja in okoljsko manj spornih ukrepov. Potrebne so spremembe pri obdavčevanju porabe energije v smeri progresivnega obdavčevanja porabe električne energije in dodatnega obdavčevanja grelnih teles na električno energijo, obenem pa tudi davčne olajšave za energetske učinkovite naprave in energetske učinkovite stavbe. Med finančnimi spodbudami velja izpostaviti subvencioniran prehod na ogrevanje, ki ni na električno energijo, pogodbeno zniževanje stroškov za energijo in subvencije za investiranje v URE. Viri, iz katerih bi lahko financirali te ukrepe, pa lahko pridejo iz avkcioniranja emisijskih kuponov, prispevka za učinkovito rabo energije, davka na kurilno olje, CO2 takse na bencin in nafto ter davka od premoženja.

Potrebno se je usmeriti v spodbujanje smiselnih in učinkovitih tehničnih ukrepov na področju URE

Učinkoviti tehnični ukrepi so ključnega pomena za uspeh ukrepov s področja URE in med njimi bi bilo potrebno pripraviti čim širši nabor. Vključuje naj ukrepe na področju stavb (lokacijsko učinkovit razvoj, energetska sanacija javnih stavb, eko-naselja in eko-soseske, raba manj energetske potratnih materialov, učinkovite in pametne naprave, izkoreninjenje rabe naprav v stand-by načinu), prehod na učinkovito javno razsvetljavo, povečanje učinkovitosti pri prenosu energije ter ukrepe v sektorju prometa, ki so predstavljeni v podpoglavju o prometu.

Upravljanje s porabo (demand side management – DSM) kot eden od ukrepov Pri nas je še vedno večina ukrepov usmerjena na stran proizvodnje energije, namesto da bi se usmerili k upravljanju s porabo. Na ta način bi zmanjšali porabo energije na strani samih porabnikov, s čimer ti prihranijo pri stroških za energijo, obenem pa to rezultira v manjši potrebi po proizvodnji energije.

Potrebno je razviti trg energetskih storitev

Trg energetskih storitev ima velik potencial za zagon mehanizmov, ki bodo prispevali k prihrankom energije, vendar dosedanje izkušnje kažejo, da je potrebnih več začetnih spodbud in smernic za njegov razcvet. Potreben je močan program zakonodajnih in nezakonodajnih ukrepov, med drugim tudi: sklad za energetske učinkovitost, namenjen spodbujanju privatnih investicij in povezan z usmerjenimi možnostmi financiranja s

tretje strani; regionalna stičišča, ki bodo povezovala sredstva iz sklada z ESCOs, finančnimi in poslovnimi priložnostmi. Področje energetskih storitev ponuja tudi celo paleto novih potencialnih možnosti za davčne prihodke in dobičke, ki bi lahko nadomestili izpad prihodkov zaradi nižje prodaje energije.

Ukrepi za zagotavljanje optimalne učinkovitosti v industriji

Uvedejo naj se primerne spodbude, obveze in podporni ukrepi, ki bodo zagotovili, da bodo identificirani in izvedeni vsi možni ukrepi učinkovite rabe v velikih in malih podjetjih – glede na to, da evropska shema trgovanja z emisijami (EU ETS) ne prinaša potrebnih investicij v energetske prihranke v energetske intenzivnih industrijah ter da obstajajo številne ovire, vključno z informiranostjo, ozaveščenostjo, dostopnostjo virov, ki preprečujejo izvajanje ukrepov za manjšo rabo energije v majhnih in srednje velikih podjetjih. Ukrepi bi morali vsebovati: obvezne, neodvisne preglede za podjetja nad določeno velikostjo in obveze, da se izvedejo vsi identificirani ukrepi z odplačilno dobo med 7 in 10 let. Uvaja naj se energetski management in neodvisna potrditev dosežkov energetskega managementa. Potrebne so tudi ozaveševalne kampanje in dostop do kapitala za začetne stroške za mala in srednje velika podjetja.

Zakonsko-administrativni ukrepi naj bodo usmerjeni k spodbujanju ukrepov URE

Potrebno je postaviti standarde, na podlagi katerih bo možno uveljavljati in spremljati učinkovitost ukrepov URE. Prvotno je potrebno postaviti minimalne standarde za energetske učinkovitost naprav, stavb in vozil, ki jih je potrebno v nadaljevanju nenehno dvigovati oz. izboljševati. Čim prej je potrebno končati s procesom energijskega označevanja naprav in stavb (energetska izkaznica) in energijsko označevanje (certificiranje) območij. Javni sektor mora čim prej pričeti z aktivnostmi in zelenim javnim naročanjem:

- zeleno javno naročanje, predvsem gradnja, aparati in naprave, javna razsvetljava in vozila,
- učinkovita raba naročenih stvari (zmanjšanje rabe energije s pravilnim ravnanjem ob rabi),
- lokalni energetski koncepti kot pogoj za javno financiranje,
- programi za upravljanje rabe energije pri končnih uporabnikih,
- sistem upravljanja z energijo v javni upravi,
- program za URE v posameznih ministrstvih,
- usposabljanje javnih uslužbencev,
- tehnična podpora javnemu sektorju za pripravo projektov.

Ob tem so nujni strožji ukrepi na nekaterih področjih, ki lahko, nekatere brez negativnih posledic, veliko pripomorejo k zmanjševanju oz. učinkoviti rabi energije. Potrebno je omejiti oz. prepovedati ogrevanje zunanjih površin, omejiti svetlobno onesnaževanje, odpraviti vse subvencije za fosilna goriva in preučiti možnosti ukinjanja energetske intenzivnih panog. Vendar je ob teh ukrepih potrebno v obzir vzeti probleme, ki se že pojavljajo, namreč odpravljanje energetske revščine in spremljanje učinkovitosti oz. uspešnosti izvajanja vseh ukrepov.

Pomembnost ozaveščanja in informiranja posameznikov, gospodinjestev ter vključevanje URE v izobraževanje

Z ozaveščanjem in informiranjem lahko dosežemo določene premike k zmanjševanju in učinkoviti rabi energije. Zato je potrebno usmeriti napore tudi v energetske svetovanje za občane in podjetja, informiranja o primerni/povprečni porabi energije ter kako le to zmanjšati ter informiranja o prihodnjem gibanju subvencij za ukrepe URE. Potrebni so ciljni ukrepi informiranja in ozaveščanja tako za potrošnike, kot za ponudnike energetskih storitev o možnostih na trgu energetskih storitev in pogodbenega zmanjševanja rabe energije. V izobraževalni sistem je potrebno že od samega začetka vključevati programe za informiranje in ozaveščanje o URE, promocijo nemotoriziranega prometa v sklopu varnih poti v šolo, ter primerne usposabljanja učiteljev.

Promet

Sektorju prometa je namenjeno premalo pozornosti

Posebej bi bilo potrebno nasloviti sektor prometa, v katerem obstaja znaten potencial in ga je zaradi tega potrebno celostno vključevati v energetske politiko države. V tem delu dokumenta (str. 45) so kot ukrep zmanjšanja rabe fosilnih goriv za sektor prometa omenjene zgolj nove tehnologije za avtomobile, nič pa ni rečenega o javnem prevozu ali preusmeritvi na javni prevoz. Ta del, trajnostno prometno politiko, naj bi pripravljali drugi. Vendar menimo, da predvsem zato, ker je promet eden izmed največjih porabnikov energije, je nujno vključiti tudi promet v energetske politiko. Obenem je izpolnjevanje zastavljenih ciljev dokumenta zelo odvisno od prometne politike. Če ta ne bo takšna, kot se v izhodiščih predpostavlja, da bo, cilji zaradi tega ne bodo doseženi. Zatorej je nujno, da se v NEP vključi tudi prometna strategija oz. se ta sprejema skupaj z NEPom.

NEP mora celostno nasloviti rabo energije v prometu

Za zmanjšanje izpustov in rabe energije v prometu je potrebno uporabiti vsa možna orodja, vključno z davki na vozila in gorivo, informacijski in vedenjski ukrepi ter izboljšave v kolesarski infrastrukturi in javnem prometu. Posebno pozornost je potrebno nameniti: internalizaciji zunanjih stroškov za vse vrste transporta, s prednostnim ukrepanjem na področju tovornega prometa; izboljšati učinkovitost in porabo goriva lahkih tovornih in tovornih vozil z uvedbo obveznih omejevalnikov hitrosti za lahka tovorna vozila in znižanjem najvišje dovoljene hitrosti za tovorna vozila; zajeti potencial elektrifikacije prometa z večjim vlaganjem v raziskave in razvoj ter razvoj infrastrukture. Kot spodbuda varčnim in učinkovitim vozilom bi bilo smiselno spremeniti višino plačila cestne takse za vozila tako, da bo temeljil na njihovih izpustih CO₂. Ukrepi naj med drugim vsebujejo tudi vzpostavitev učinkovitega intermodalnega sistema javnega potniškega prometa na vseh ravneh, učinkovita vozila v javnem prometu, izgradnjo infrastrukture za kolesarjenje in pešačenje, povezane s sistemom JPP, preusmerjanje tovornega prometa na tirni promet ter omejevanje hitrosti na cestah.

Problematiko potnih stroškov je potrebno pričeti reševati na drugačen način

V Sloveniji z načinom vračanja potnih stroškov za pot v službo in domov spodbujamo rabo osebnih vozil. Po podatkih za leto 2010 je v Sloveniji registriranih 523 osebnih vozil na 1000 prebivalcev, kar je več kot v Nemčiji, Franciji, Belgiji, Španiji in številnih drugih evropskih državah. Vsaj za javni sektor bi bilo te spodbude treba odpraviti in jih usmeriti v izboljšanje javnega potniškega prometa – namesto denarja se javnim uslužbencem strogo lahko izroči mesečna vozovnica za javni prevoz oz. se jim potni stroški povrnejo ob predložitvi takšne karte.

Obnovljivi viri energije

Cilje za obnovljive vire energije je potrebno še okrepiti

Cilji za OVE, ki so predstavljeni v NEP (str. 50), kažejo k pravi smeri, vendar zgolj 5 % povečanje deleža OVE v končni rabi energije med leti 2020 in 2030, na 30 %, ni dovolj. Če moramo do leta 2020 povečati ta delež za približno 10 %, na 25 %, je nesmiselno zastavljati si manjše cilje za naslednje desetletje, ko bodo tehnologije OVE še bolj razvite ter cenejše, predvsem zaradi dinamičnega razvoja trga.

Prednost OVE pred klasičnimi viri energije

V dokumentu je potrebno zagotoviti, da če z ukrepi URE ni možno nadomestiti proizvodnje energije, se da prednost obnovljivim virom energije pred klasičnimi (fosilnimi in jedrskimi) viri. S tem bomo dosegli učinek, da OVE ne bodo zgolj kot dodatek k klasičnim, temveč jih bodo pričeli nadomeščati, kar je za čimprejšnji prehod v nizkoogljjično družbo nujno potrebno.

Nujnost vzpostavljanja transparentnih postopkov umeščanja

Potrebno je doreči okoljska izhodišča za umeščanje OVE v prostor, predvsem vetrnih elektrarn in malih hidroelektrarn. Potrebno je zagotoviti vzpostavitev transparentnih postopkov in pravočasnega vključevanja zainteresirane javnosti v postopek, da ne bo prihajalo do situacij, ko investitor vodi projekt brez posvetovanja z javnostjo in na koncu zaradi njihove nepodpore projekt pade.

Neambiciozna pričakovanja glede ukrepov postavitve sončnih elektrarn

Za sončne elektrarne se pričakuje, da bo pričakovani obseg ukrepov razpršene proizvodnje iz OVE pomenil postavitev 337 MW do leta 2020 ter 567 MW do leta 2030. Številke se zdijo nekoliko nizke, sploh če jih primerjamo s trenutnim stanjem, ko bo do konca leta postavljenih že za skoraj 80 MW sončnih elektrarn, kar pomeni potrojitev zmogljivosti v enem letu. Poleg tega je zgovoren primer Češke, ki je samo v enem letu postavila novih 400 MW. To pomeni, da bomo najverjetneje presegle zastavljene cilje, zato je potrebno razmišljati tudi o primernem vključevanju teh novih sončnih elektrarn v omrežje.

Nezadostnost finančne perspektive

Na str. 57 je tabela 14: *Potrebna sredstva za izvedbo podprograma OVE in viri financiranja* spisana samo do leta 2020 in ne do leta 2030, kot naj bi bila perspektiva tega dokumenta. V tabelo bi bilo nujno potrebno vključiti tudi finančno perspektivo za naslednje desetletje. Obenem je vprašljivo, kje dobiti manjkajoča sredstva, ki se za vsako leto večinoma gibljejo nad 40 milijonov EUR. S takšno postavko je vprašljivo, ali so zastavljeni cilji tudi uresničljivi.

Sežiganje odpadkov v namene pridobivanja energije je neprimerno

Gradnja velikih sežigalnic odpadkov v namene pridobivanja energije je nesmotna oz. neprimerna iz najmanj dveh razlogov. Prvi se nanaša na dejstvo, da pri sežiganju odpadkov nastaja cela vrsta strupenih emisij, saj se v sežigalnicah kuri večinoma nesortirane odpadke, med katerimi se najde veliko strupenih spojin. Prav tako določene spojine v takšnih pogojih medsebojno reagirajo, zaradi česar nastajajo sekundarna strupena

onesnažila. Drugi razlog je povezan z velikostjo sežigalnic. Majhnih ni smotno graditi, za ekonomsko delovanje velikih pa so potrebne velike količine odpadkov (skozi dolgo obdobje). To pa ni v skladu s paradigmo zmanjševanja odpadkov, ponovne uporabe in recikliranja le-teh, saj bo v interesu sežigalnic, da imajo na razpolago zadostno količino "energenta" – odpadkov.

Oskrba z električno energijo

Strategija proizvodnje električne energije ne sme vsebovati dolgoročnega izkoriščanja premoga in jedrske energije

Strategija podprograma *Proizvodnja električne energije* (str. 73) vključuje določene elemente, o katerih še ni bil dosežen konsenz, in ki so predmet odločanja o najprimernejšem izmed 5 različnih scenarijev. Najbolj polemična elementa sta nadaljnje izkoriščanje premogovnika Velenje v povezavi s proizvodnjo električne energije in postopno zapiranje do leta 2050 ter nadaljnje dolgoročno izkoriščanje jedrske energije v Sloveniji. Oboje je predmet odločitve in izbire najprimernejšega scenarija, zato ne bi smelo že sedaj biti vključeno v skupno strategijo na tem področju. V primeru, da bo izbran scenarij brez TEŠ 6, ni nesmiselno govoriti o izkoriščanju premoga v Velenju po letu 2027, prav tako če bo izbran kateri od scenarijev brez NEK 2 ni smiselno govoriti o dolgoročnem izkoriščanju jedrske energije. Zato menimo, da je ti dve postavki potrebno brisati iz strategije podprograma.

Usmeritev energetske politike naj ne temelji na proizvodnji električne energije za izvoz

Kot ena izmed usmeritev strategije podprograma (str. 73) je vključeno tudi omogočanje 'razvoja proizvodnje električne energije kot izvozne gospodarske dejavnosti ob upoštevanju okoljskih ciljev'. Prvo bi morali poskrbeti, da zagotovimo pokrivanje lastnih potreb na čim bolj okoljsko sprejemljiv način in ob upoštevanju okoljskih ciljev, ne pa misliti na to, kako bomo v tujino poceni prodajali poceni električno energijo, pridobljeno iz fosilnih virov ali jedrske energije. Ta dva načina proizvodnje električne energije nikakor ne spadata k okoljsko sprejemljivim oz. ne prispevata k zagotavljanju okoljskih ciljev, temveč jih ogrožata.

Za podprogram je potrebno razdelati finančne ocene

Finančna sredstva, potrebna za ta podprogram, so ocenjena na 3,4 mrd EUR do leta 2030 za primer osnovnega scenarija in 7,4 mrd EUR za primer jedrskega scenarija (str. 78). Ta dva zneska sta edini informaciji, ki ju lahko o finančnem aspektu proizvodnje električne energije dobimo za ta podprogram. Potrebno je predstaviti razdelano finančno oceno za vse postavke oz. projekte, ki so vključeni – vse do leta 2030, ter seveda kdo naj bi bili financerji, glede na to, da se ne predvideva poraba javnih sredstev.

Prenos

Povečanje naporov za prehod na pametna omrežja

Hitrejša vpeljava pametnih oz. aktivnih omrežij je smotrna z vidika širše vpeljave razpršenih OVE. Z možnostjo uravnavanja pretoka električne energije na strani proizvajalca in porabnika, se lahko proizvodnja prilagaja porabi in tudi obratno – poraba se prilagaja proizvodnji, kar je novejši pristop k reševanju problemov in je ključen za večjo vpeljavo OVE, ki nihajo pri proizvodnji električne energije. NEP naj opredeli cilje za prehod na pametna omrežja.

Smotno umeščanje linijskih vodov in elektroenergetskih objektov v prostor

Kot eden izmed ključnih elementov podpornega okolja za razvoj dejavnosti prenosa električne energije je omenjeno tudi 'izboljšanje pravnega okvirja vključno s postopki za učinkovitejše in hitrejše umeščanje v prostor in graditev elektroenergetskih objektov' ter 'pospešitev postopkov umeščanja linijskih objektov v prostor'. Tu bi radi poudarili, da je veliko pozornosti potrebno nameniti tudi zdravstvenim vidikom sevanja in zato linijske vode in elektroenergetske objekte umeščati tja, kjer ne bodo imeli vpliva na zdravje ljudi. Pri umeščanju je nujno tudi sodelovanje zainteresirane javnosti.

Oskrba z gorivi

Nepotrebnost spodbujanja raziskav nahajališč ogljikovodikov

Med ključnimi usmeritvami podprograma *Tekoča goriva* (str. 101) je predvideno tudi spodbujanje 'nadaljnje raziskave za evidentiranje eventualnih nahajališč ogljikovodikov v Republiki Sloveniji'. Kot eden poglobljenejših ciljev energetske politike pa je omenjen čim hitrejši prehod v nizkoogljično družbo. Oboje skupaj ne gre, zato bi bilo potrebno spodbujanje raziskav za evidentiranje nahajališč ogljikovodikov nadomestiti s spodbujanjem URE in OVE, ki lahko nadomestijo eventualno najdene ogljikovodike.

Nujnost prenehanja proizvodnje premoga

V strategiji podprograma Premog (str. 105) je zapisano, da bo Vlada RS vzpostavila podporno okolje za 'nadaljnjo konkurenčno proizvodnjo lignita v Premogovniku Velenje in njegovo postopno zapiranje po predvidenem prenehanju proizvodnje v letu 2054'. Kot nekonsistentnost se pojavi letnica prenehanja proizvodnje – tukaj je označeno leto 2054, na str. 73 pa leto 2050. Vendar bistvo leži drugje, saj se je prvotno potrebno odločiti za scenarij, ki mu bomo sledili, in šele nato določiti letnico prenehanja proizvodnje v Premogovniku Velenje. Če bo izbran scenarij brez TEŠ 6, naj ostane čas zaprtja leto 2027, kot je bilo predvideno.

Skladiščenje ogljika prinaša preveč tveganj

V strategiji podprograma Premog (str. 105) je zapisano tudi, da bo Vlada RS vzpostavila podporno okolje za 'spodbujanje razvojno raziskovalnih projektov na področju tehnologij skladiščenja ogljika in podzemnega uplinjanja premoga'. Skladiščenju ogljika bi se morali v čim večji meri izogniti, predvsem s tem, da z OVE in URE ukrepi zmanjšamo rabo fosilnih goriv in s tem izpuste CO₂. Skladiščenje ogljika je namreč povezano s številnimi tveganji, med drugim z nevarnostjo uhajanja CO₂, nevarnostjo sprostitve večjih količin CO₂ ob seizmičnih dogodkih, težavnostjo zagotavljanja nepropustnosti skladišča in nevarnostjo dvigovanja krovnih slojev. Zato smo prepričani, da vzpostavljanje podpornega okolja za skladiščenje ogljika nima dolgoročnih koristi, temveč prinaša le tveganja.

Nesprejemljivost mehanizma podpore za 15-odstotno oskrbo z električno energijo iz domačih virov, če bo ta uporabljen za fosilna goriva

Kot ključne usmeritve podprograma Premog (str. 106) je navedeno tudi, da se bo po letu 2012 'mehanizem podpore za 15-odstotno oskrbo z električno energijo iz domačih virov uporabljal samo v izredno neugodnih tržnih razmerah in izključno za BAT tehnologije'. V vsakem primeru je potrebno onemogočiti dodatno subvencioniranje fosilnih goriv, četudi gre za oskrbo z domačim virom, ki prispeva k višji samooskrbi. Ta mehanizem naj se raje vključi v podporo energiji iz obnovljivih virov, kjer gre tudi za oskrbo iz domačih virov, saj vode, sonca, vetra in biomase ni potrebno uvažati. Obenem bi to veliko bolj pripomoglo k uresničevanju okoljskih ciljev in zahtev, ki jih država mora izpolnjevati.

Odločanje o podaljšanju življenjske dobe NEK naj se prestavi na kasnejši čas

Med cilji podprograma *Jedrska energija* (str. 108) je predvideno tudi podaljšanje 'projektirane življenjske dobe Nuklearne elektrarne Krško (NEK)', kar se nam trenutno ne zdi upravičeno. Predlagamo, da se čas o odločanju prestavi na kasnejši čas, ko bomo vedeli, če energijo, ki bi jo pridobili s podaljšanjem življenjske dobe objekta, sploh potrebujemo. Problem, ki se pojavlja, so tudi jedrski odpadki, za katere še sedaj nimamo zagotovljenega varnega in stalnega odlagališča, kaj šele da bi imeli primeren prostor za odpadke, ki bodo nastali zaradi podaljšanja življenjske dobe.

Izključitev možnosti gradnje NEK 2

Med cilji podprograma *Jedrska energija* (str. 108) je zapisano tudi nadaljnje dolgoročno izkoriščanje 'jedrske energije v Sloveniji z izgradnjo nove jedrske elektrarne'. Ta ukrep se nam zdi popolnoma nepotreben, saj bi izgradnja NEK 2 pomenila veliko količino dodatno proizvedene električne energije, ki je ob učinkovito opravljenih ukrepih URE ne potrebujemo. Ta nova količina električne energije tudi ne bi bila vzpodbuda za učinkovito implementacijo ukrepov URE. To pa je popolnoma nesprejemljivo in v neskladju z vsemi cilji, ki naj bi jim energetska politika sledila. Z NEK 2 bi v Sloveniji proizvedli preveč električne energije, ki je sami ne moremo porabiti, zato bi je veliko večino izvažali v tujino. Ob tem bi tveganja za proizvodnjo električne energije, ki je v bistvu ne potrebujemo, prevzeli samo državljani in državljanke Slovenije. Letos se je na Japonskem ponovno pokazalo, kako tvegana je lahko ob nepredvidljivih dogodkih proizvodnja električne energije iz jedrske energije. Z izgradnjo NEK 2 bi se takšno tveganje podaljšalo najverjetneje do konca stoletja, kar je, glede na to, da imamo na voljo varnejše tehnologije, nesprejemljivo. V kolikor ostane možnost gradnje NEK 2 kot izbira scenarija, je nujno potrebno omogočiti najširšo javno razpravo, do odločitve pa je potrebno priti z referendumom. Naše mnenje je, da bi morali slediti primeru Nemčije, ki bo do leta 2022 zaprla vse svoje jedrske elektrarne, saj so prepoznali, da predstavljajo več škode, stroškov in tveganja kot pa koristi.

Prav tako bi bilo namesto v NEP (str. 110) predvidene krepitve 'strokovnih zmogljivosti MG – Direktorat za okolje, URSJV, NEK in GEN energije za pripravo in izvedbo projektov povezanih z jedrsko energijo' ter vzpostavitve 'medresorskega vladnega telesa pod vodstvom Ministrstva za gospodarstvo (Direktorata za energijo) z jasnimi pooblastili za odstranjevanje administrativnih ovir za pospešitev izvedbe projektov (odlagališče NSRAO, podaljšanje življenjske dobe NEK, izgradnja nove elektrarne)' potrebno okrepiti zmogljivosti ter vzpostaviti podobno koordinacijsko telo za URE in OVE.

Horizontalni ukrepi

Načelo onesnaževalec plača se mora bolje implementirati

Bremena, ki so trenutno porazdeljena, ne glede na to, kdo jih je povzročil, bi bilo potrebno prerazporediti. Tisti, ki več onesnažujejo, morajo tudi plačati več. To pomeni predvsem zvišanje davkov za tiste, ki več onesnažujejo, ter obenem zmanjšanje za tiste, ki onesnažujejo manj, kar predstavlja določeno spodbudo za okolju prijaznejše vedenje in proizvodnjo.

Vključevanje zunanjih stroškov v ceno energije

Podobno kot vključevanje načela onesnaževalec plača, je potrebno pričeti čim prej vključevati tudi zunanje stroške (str. 119) v ceno energije. Poglavitni učenek bo ta, da se bo iz okolju škodljivih načinov produkcije, proizvodnje in vedenja pričelo preusmerjati k okolju manj škodljivim načinom. Na ta način bodo prednost dobili OVE pred fosilnimi gorivi in jedrsko energijo. To bi bila tudi močna spodbuda za celotno družbo.

Potrebno je zagotavljanje potrebnih finančnih instrumentov za ukrepe URE

Potrebno je zagotavljanje finančnih virov, spodbud, subvencij in davčnih olajšav za investicije v URE. Obenem je treba odpravljati ovire za večji tržni prodor ukrepov URE (v obliki novih storitev). Tu se kaže pomembnost sodelovanja politik na različnih ravneh in področjih. Potrebno je kombinirati energetske politiko, davčno politiko ter razvojno politiko, ki si morajo zadati podobne cilje oz. vsaj delovati usklajeno, da so bo te cilje dalo uresničiti.

K izobraževanju in usposabljanju vključiti učenje za demokratični dialog

K ciljem podprograma *Izobraževanje in usposabljanje* (str. 122) bi bilo smiselno vključiti tudi učenje za demokratični dialog. Ravno področje energetike se pojavlja kot problematično na področju sodelovanja oz. soodločanja ter vključevanja javnosti v določne procese odločanja. Veliko težav se pojavlja ravno pri umeščanju v prostor, kjer se morajo vključeni akterji pričeti argumentirano pogovarjati, ne pa da gre v večini primerov postopek mimo javnosti, ki potem zaradi tega blokira projekte. Ker imajo akterji na obeh straneh probleme s tem, kdo vse je lahko vključen, kakšne so njihove pravice in tudi dolžnosti, so postopki neuspešni ali pa se pri samem procesu pojavlja veliko težav. Menimo, da bi s širšim vključevanjem demokratičnega dialoga lažje reševali nastale spore.

Med akterje podprograma *Izobraževanje in usposabljanje* vključiti tudi nevladne organizacije

Med akterji podprograma *Izobraževanje in usposabljanje* (str. 124) ni navedenih nevladnih organizacij, navedene so bolj ali manj državne institucije (in možnost privatnih izobraževalnih institucij). Menimo, da bi ravno v tem delu izvajanja energetske politike bilo več kot primerno vključiti tudi nevladne organizacije, ki se s tem področjem ukvarjajo. V njih je zbrano veliko znanja in tudi usposobljenosti, da to znanje predajo naprej, zato bi jih bilo nujno vključiti med akterje.

Raziskave in razvoj morajo biti prednostno usmerjene v URE in OVE

V podprogramu *Raziskave in razvoj* (str. 126) bi bilo potrebno kot primarni cilj zapisati, da morajo biti raziskave in razvoj prednostno usmerjene v URE in OVE. Iz tega pa potem naj izhajajo še ostali cilji.

Ocena učinkov

NEP ne predvideva zaostrovanja mednarodno dogovorjenih ciljev

Pri rezultatih primerjave scenarijev (str. 137) je zapisano, da 'analizirani scenariji/strategije uspešno zasledujejo zastavljene cilje trajnostnega razvoja in prehoda v nizkoogljico družbo, zanesljivost oskrbe z energijo in konkurenčnosti. V vseh analiziranih scenarijih/strategijah izpolnimo vse minimalne zahteve podnebno energetskega svežnja, drugih mednarodnih obveznosti in standarde na področju zanesljivosti oskrbe z energijo'. Vendar glede na to, da izpolnjuje zgolj minimalne zahteve in cilje, se pojavlja vprašanje, kaj se bo zgodilo, če se bodo na mednarodni ravni in na ravni EU sprejeli zaostreni cilji. Vedno bolj glasni so pozivi za zaostrovanje cilja 20 % zmanjšanja CO₂ do leta 2020 na 30 %. v tem primeru bo potrebno ponovno premisliti cilje in politike, ki vodijo k tem ciljem, kar pomeni, da bo potrebno v celoti prenoviti dokument NEP.

Izboljšanje energetske učinkovitosti po letu 2020

Glede izboljšanja energetske učinkovitosti (str. 151) je zapisano, da 'vsi scenariji NEP dosežejo cilj podnebno energetskega paketa – zmanjšanje (primarne) rabe energije za 20 % do leta 2020 glede na bazni scenarij PRIMES 2007'. Tu se že postavlja vprašanje, če pride do zaostrovanja cilja, saj v tem primeru ne bomo zadostili zahtevam. Obenem je iz Slike 14 (str. 151) razvidno, da po letu 2020 prične skupna raba primarne energije ponovno naraščati pri skoraj vseh scenarijih, najbolj pri obeh jedrskih (brez in z TEŠ 6). Glavni pomislek tukaj je, kaj v primeru novih ciljev, ki bodo postavljeni za obdobje po letu 2020. Zagotovo bodo zastavljeni v smeri še večjega zmanjševanja rabe primarne energije oz. izboljševanja energetske

učinkovitosti. Takrat bo potrebno na hitro in doseči spremembe, ki bi jih veliko lažje dosegli, če bi jih že sedaj predvideli ter primerno vključili v načrtovanje.

Izvedba programa

Problem finančnih virov

V poglavju o financiranju (str. 157) je zapisano, da je ocena stroškov NEP za predvideno obdobje ocenjena na '24.990 mio EUR sredstev'. Javnofinančnih virov za izvedbo NEP naj bi bilo za 4.190 mio EUR, od tega 2.220 mio EUR za financiranje investicij. Prvi problem je v tem, da je v predvidenem kolaču že pri javnih sredstvih za 1.080 mio EUR manjkajočih, medtem ko je neznano od kje bo prišla večina od manjkajočih 20 milijard EUR, ki naj bi prišla iz drugih virov. Potrebno bi bilo vključiti smernice, kako naj bi se zagotovilo predvidena sredstva.

Metodološke pripombe

Izbrati je treba med konkretnim in abstraktnim

V dokumentu NEP so ponekod opredeljeni konkretni projekti (npr. NEK2), ponekod pa imamo podane abstraktne ukrepe (npr. izboljšanje postopkov umeščanja v prostor). Pri slednjih ni podanih nikakršnih metod in postopkov, kako to narediti oz. s čim, kar omogoča arbitrarno odločanje in ukrepanje, brez vnaprej določenih postopkov. To pa zopet otežuje sam proces in ukrep, saj so še vedno prisotne nejasnosti. Potrebno se je odločiti, ali bo NEP kot dokument nabor konkretnih ukrepov in projektov, ali bo dajal zgolj smernice s podajanjem splošnih ciljev, ki bodo podrobneje opredeljeni v kakšnem drugem dokumentu.

Primerjava med scenariji

V vseh scenarijih je predviden izvoz električne energije

Na str. 140 je iz tabele razvidno, da je v vseh scenarijih predviden izvoz električne energije, kar pomeni, da je v vseh scenarijih predvidena proizvodnja električne energije, ki presega naše potrebe oz. porabo. Tu na mestu ostaja vprašanje, ali se v scenarijih predvideva predimenzionirani elektroenergetski sistem oz. zgolj proizvodnja električne energije ter ali je takšno planiranje posledica zasledovanja interesov proizvajalcev električne energije iz velikih obratov. Glede na to, da je kot prednostna usmeritev celotnega dokumenta NEP opredeljena učinkovita raba energije, menimo, da bi bilo primerneje zmanjševati proizvodnjo iz fosilnih goriv, namesto izvažati. S tem bi pridodali k ciljem na področju učinkovite rabe energije, zmanjševanja TGP ter povečevanja proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov.

To je izpostavljeno tudi v Okoljskem poročilu NEP (str. 255), da 'se v primeru preseganja proizvodnje električne energije nad njeno porabo v Sloveniji zaradi ukrepov učinkovite rabe energije ali večje proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov energije in iz naprav za SPTE na ZP zmanjša proizvodnja električne energije iz fosilnih trdnih goriv'.

Intenzivna strategija bi morala imeti manjši vpliv na okolje kot referenčna

Intenzivne strategije so v dokumentu NEP opredeljene kot ambicioznejše na področju URE in OVE ukrepov. To pomeni, da se v teh strategijah več energije privarčuje ter več energije proizvede iz obnovljivih virov kot v primerljivih referenčnih, vendar pa okrepljeni ukrepi za URE in OVE na koncu ne rezultirajo v okolju bolj sprejemljivih scenarijih oz. energetskem sektorju, temveč v tem, da so ukrepi URE in OVE zgolj dodatek k predvidenim ukrepom, predvsem v proizvodnji električne energije iz klasičnih virov in ne njihov nadomestek. Potrebno bi bilo primerljive intenzivne in referenčne strategije in scenarije prilagoditi v smeri, da bodo v intenzivnih strategijah ti dodatni ukrepi URE in OVE nadomeščali proizvodnjo iz klasičnih virov, namesto da so zgolj dodatek, ki še dodatno vpliva na okolje.

Vplivi na zdravje morajo biti pomemben kriterij za izbiro med scenariji

Kot eden izmed pomembnejših kriterijev je potrebno izpostaviti zdravje ljudi. Zaenkrat je ta kriterij popolnoma v ozadju in zapostavljen, saj se zdravja ni vrednotilo v primernem oz. potrebnem obsegu. Energetski sektor, predvsem proizvodnja energije, ima na zdravje ljudi veliko negativnih posledic, nekatere od njih dobro raziskane, druge manj. Na tem področju je potrebno narediti korak naprej ter pričeti z medicinskimi raziskavami na področjih, ki so pod večjim vplivom onesnaževal iz energetike. Rezultati raziskav zagotovo ne bodo vzpodbudni. Pri izbiri energetske politike bi morali zato mesto dati tudi kriteriju vpliva na zdravje ljudi.

Uvozna odvisnost naj se ocenjuje smiselno

Zaradi uvozne odvisnosti v tujino odteka velik del sredstev, ki bi jih bilo veliko bolj smotrno porabiti doma. A je potrebno v obzir vzeti tudi to, ali lahko doma na okoljsko in zdravju ljudi bolj sprejemljiv način nadomestimo

uvoženo energijo oz. energente. V primeru TEŠ 6 temu ni tako, saj ima kurjenje lignita negativnejši vpliv na okolje in zdravje ljudi kot pa kurjenje uvoženega plina. Obenem plin omogoča prilagajanje proizvodnje energije obnovljivim virov ter hitrejši prehod na OVE, zato je kot prehodni energent veliko bolj primeren kot domači lignit.

Paradoks je tudi dejstvo, da se jedrska energije po metodologiji EUROSTAT/OECD šteje med domače vire energije, čeprav potrebni uran v celoti uvažamo. Tako se tudi uvozna odvisnost v primeru NEK 2 zgolj statistično zmanjšuje, čeprav realno postaja še višja.

Scenariji in Načrt za prehod na konkurenčno gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika do leta 2050

Primerjava scenarijev z Načrtom za prehod na konkurenčno gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika do leta 2050 (Kažipot 2050), ki ga je letos predstavila Evropska komisija, pokaže, da sta edina scenarija, ki ustrezata načrtani poti zmanjševanja emisij TGP iz Kažipota, oba dodatna scenarija (brez TEŠ 6). Kažipot 2050 predvideva zmanjšanje emisij iz energetskega sektorja med 54 % in 68 % do leta 2030 glede na leto 1990. V scenarijih, ki vključujejo TEŠ 6, se emisije energetskega sektorja do leta 2030 znižajo za največ 36,5 %, medtem ko se v dodatnem plinskem scenariju znižajo za 58 % in v dodatnem jedrskem scenariju za 75 %. Če bodo cilji iz Kažipota 2050 postali obvezujoči, sta sprejemljiva zgolj dodatna scenarija.

Tabela: Primerjava scenarijev glede na emisije CO₂ iz termoelektrarn, TE-TO in toplarn, v Mt CO₂

	OSN INT	JE INT	PLIN INT	DOD PLIN	DOD JE
2020	5.412	5.412	5.412	5.465	5.465
2030	4.001	4.001	5.716	2.653	1.583

Vir: povzeto iz: NEP – ocena dodatnih scenarijev z zapiranjem Premogovnika Velenje do 2027, str. 68.

V omejeni izbiri je za prehod v nizkoogljico družbo najprimernejši dodatni plinski scenarij

Čeprav smo že od leta 2009 pozivali k pripravi okoljsko sprejemljivejšega energetskega scenarija, ugotavljamo, da takšen scenarij ni bil izdelan za NEP. Zato je ponujena izbira 5 scenarijev v neskladju s tistim, za kar verjamemo, da bi morala biti trajnostna vizija energetskega sektorja Slovenije (100 % raba OVE do 2050 ob bistveno zmanjšani skupni rabi energije). V omejeni izbiri med petimi predstavljenimi scenariji nam najhitrejši in najlažji način za prehod v nizkoogljico družbo omogoča dodatni plinski scenarij, seveda ob predpostavki, da s plinom ne proizvajamo elektrike za izvoz, temveč le za domačo rabo. Scenariji, ki vključujejo TEŠ 6, so neprimerni, saj predvidevajo obratovanje omenjenega objekta do leta 2054, ko bomo po scenariju Kažipota 2050 že morali zmanjšati emisije TGP iz energetike za več kot 90 %. To s tako dolgo delujočim objektom TEŠ 6 ne bo mogoče. Prav tako sta neprimerna oba scenarija, ki predvidevata izgradnjo NEK 2, ki bi probleme in tveganja povezana z radioaktivnim sevanjem v primeru nesreče in ravnanja z radioaktivnimi odpadki, podaljšal proti koncu stoletja. Plin kot prehodni energent predstavlja sprejemljivo izbiro, saj omogoča hitro prilagajanje proizvodnje električne energije, glede na trenutno proizvodnjo iz obnovljivih virov, s čimer bi lahko izkoristili njihov polni potencial. Obenem je lažje prenehati s proizvodnjo energije iz plinskih elektrarn, ko bodo obnovljivi viri v celoti zmožni nadomestiti njihovo proizvodnjo. Scenariji s TEŠ 6 ne vidimo kot sprejemljivih, tudi zaradi razlogov, ki so navedeni v Okoljskem poročilu NEP (str. 255), da 'je raba fosilnih goriv za proizvodnjo električne energije formalno lahko sprejemljiva, če iz ocene vplivov na zrak izhaja zmanjševanje emisije onesnaževal v obsegu, ki je za obdobje 2000-2020 predviden v evropski Tematski strategiji o onesnaževanju zraka (2005), razumsko pa to ni vir energije, ki ga kaže dolgoročno uporabljati'.

Okoljsko poročilo NEP (str. 260) tudi poudarja, da sta dodatna scenarija 'gotovo usmerjena k izpolnjevanju dolgoročnega cilja zmanjšanja toplogrednih plinov razvitih držav za 88-90 % do leta 2050'. Obenem je izpostavljeno, da dodatna scenarija, ker zamenjujeta lignit z zemeljskim plinom, zmanjšata izpuste TGP za nadaljnjih milijon ton TGP. Prav tako 'izkazujeta največje zmanjšanje emisije v ETS sektorju, in sicer DOD_PLIN 48 % zmanjšanje in DOD_JE 62 % zmanjšanje emisije toplogrednih plinov'.

Za scenarije bi bilo potrebno napraviti projekcijo do leta 2050

Glede na to, da se na ravni EU vedno bolj aktivno obračamo k (zavezujočim) ciljem tudi za leto 2050, bi bilo nujno za predlagane scenarije napraviti projekcije do leta 2050. T.i. Kažipot 2050 nakazuje najverjetnejši smer, po kateri bo šla EU, zato bi bilo smiselno primerjati scenarije med seboj glede na to, kakšni bodo njihovi učinki do omenjenega leta. Glede na smernice bi bilo potem lažje med seboj primerjati scenarije in izbrati tistega, ki bi nas tem smernicam čim bolj približal.

Energetska politika in na njej utemeljen scenarij bi morala zagotavljati čim hitrejši prehod v nizkoogljico družbo

Slovenija se s prenovo Nacionalnega energetskega programa (NEP) odloča o energetske prihodnosti države. Tako kot smo na pomembnih razpotjih na mnogih področjih, smo na razpotju tudi v energetiki. Moramo se odreči stari poti, po kateri bomo lahko hodili le še kakšno desetletje ali dve, nato pa naleteli na

nepremostljive ovire, in se spustiti na novo pot, ki nam prinaša izzive, boljšo in čistejšo prihodnost ter enakomernejši razvoj. Nizkoogljična družba bo kmalu realnost, tudi cilji bodo zelo kmalu postavljeni v tej smeri, vendar časa za doseg te ciljev ne bo veliko. Potrebne bodo hitre in učinkovite spremembe že v času, ki je predviden v NEP, saj so investicije v tem času ključne za uspeh in doseg ciljev do leta 2050. Te cilje pa si ne postavljamo zgolj zaradi zahtev EU, temveč predvsem zaradi nas samih, saj verjamemo, da si vsi želimo živeti v boljšem okolju.

S spoštovanjem!

Lidija Živčič, strokovni vodja, Focus, društvo za sonaraven razvoj
Tomislav Tkalec, vodja programa Energija, Focus, društvo za sonaraven razvoj